# RECONCEPTUALIZAREA IMPLICĂRII REPREZENTANȚILOR SOCIETĂȚII CIVILE ÎN PROCESUL DE AUTOADMINISTRARE A JUSTIȚIEI

# RECONCEPTUALIZING THE INVOLVEMENT OF CIVIL SOCIETY REPRESENTATIVES IN THE PROCESS OF SELF-ADMINISTRATION OF JUSTICE

**JOSANU Cristina**
doctorandă, USM

**CZU: 347.971:347.471:106.2**

***Summary***

*The new constitutional regulations, contemporary social and legal trends require a reassessment of the status of civil society representatives in the architecture of self-administration of justice. The issue in question is of particular importance not only for the national legal reality. The organization of civil society representatives involved in the process of self-administration of justice in the format of an association - an interaction platform, manifested through internal communication and collaboration with relevant professional organizations and civil society concerned, would make an essential contribution to building social trust in justice.*

***Keywords****: civil society, judicial authority, self-administration of justice, magistrate, good governance*

Noile reglementări constituţionale, tendinţele sociale şi juridice contemporane impun o reevaluare a statutului reprezentanţilor societăţii civile încadraţi în arhitectura autoadministrării justiţiei. Problematica în cauză este de o importanţă deosebită nu numai pentru realitatea juridică naţională. Organizarea reprezentanţilor societăţii civile implicaţi în procesul de autoadministrare a justiţiei în formatul unei asociaţii – platformă de interacţiune, manifestată printr-o comunicare internă şi printr-o colaborare cu organizaţii profesionale de resort şi ale societăţii civile interesate, ar avea o contribuţie esenţială pentru fortificarea încrederii sociale în justiţie. Statutul reprezentanţilor societăţii civile implicaţi în autoadministrarea justiţiei în realitatea juridică naţională este şi în prezent subiectul multiplelor polemici. Articolul 122 al Constituţiei Republicii Moldova (redacţia veche) menţiona anume statutul – profesori titulari, chiar fără precizarea apartenenţei acestora la societatea civilă [1]. Legea pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova, prin alin (1) al aceluiaşi articol menţionează: „Consiliul Superior al Magistraturii este format din 12 membri: şase judecători aleşi de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelurile instanţelor judecătoreşti, şi şase persoane care se bucură de o înaltă reputaţie profesională şi integritate personală, cu experienţă în domeniul dreptului sau în alt domeniu relevant, care nu activează în cadrul organelor

puterii legislative, executive sau judecătoreşti şi nu sunt afiliate politic." [2] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii [3] este nevoită să reglementeze în domeniul vizat numai în limitele normei constituţionale. Articolul 123 alin. (1) se completează cu următoarea propoziţie: „Consiliul Superior al Magistraturii îşi exercită atribuţiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate". Astfel, urmează a fi ajustate şi celelalte legi din domeniu, deşi autoadministrarea justiţiei este realizată prin intermediul altor colegii, la care reglementarea constituţională nu se referă. Astfel, Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [4], Legea cu privire la colegiul de evaluare şi selecţie a judecătorilor [5], normele din Legea cu privire la Procuratură [6], actele normative similare care reglementează activitatea Consiliului Superior al Procurorilor [7], inclusiv normele constituţionale deja utilizează formulare generică, referitoare la reprezentanţii societăţii civile. Deşi într-o formă expresă nu întotdeauna rezultă, totuşi, vorbim despre reprezentanţii societăţii civile cu studii şi experienţe profesionale în domeniul juridic. Importanţa deosebită, complexitatea subiectelor abordate în procesul de autoadministrare a justiţiei invocă un ansamblu de cerinţe şi instruiri profesionale speciale. Altfel spus, nu orice reprezentant al societăţii civile va fi capabil de o monitorizare şi implicare în adoptarea hotărârilor de administrare din domeniul justiţiei. Fiind de acord că termenul „profesor titular" este unul prea îngust, utilizat incorect şi abuziv şi care nu poate reprezenta întreaga societate civilă, este necesar a menţiona că, la etapa iniţială de accedere în componenţa Consiliului Superior al Magistraturii, a Consiliului Superior al Procurorilor şi a colegiilor corespunzătoare, este necesară realizarea unor instruiri în domeniu.

Identificarea statutului reprezentanţilor societăţii civile este deosebit de relevantă; or, aceştia devin persoane cu funcţii de demnitate publică în domeniul justiţiei, implicaţi în procesul decizional al administrării justiţiei, independenţi în capacitatea decizională şi fiind supuşi numai legii. Statutul în cauză este determinat de normele constituţionale şi legale din sistemul legislativ naţional şi se referă în exclusivitate la procedurile operaţionale de luare a deciziilor de natură individuală sau normativă. Statutul reprezentanţilor societăţii civile, implicaţi în structurile de autoadministrare a justiţiei necesită o reevaluare fundamentală, în scopul determinării expresiei axiologice a societăţii civile şi a implicării ei în procesul de autoadministrare a justiţiei.

Pornind de la anumite începuturi, istoria încadrării reprezentanţilor societăţii civile în acest proces – de autoadministrare a justiţiei, a început evoluţia în perioada interbelică în statele şi sistemele juridice europene. „Frica" aceasta, mai mult mimată de „juristocraţie", de „dictatura judiciară", a impus anumite tentative incipiente de control, monitorizare din partea societăţii civile în procesul de autoadministrare a justiţiei, care, actualmente sunt îndreptăţite în aspect de integritate. În Republica Moldova, ca şi în toate statele postsocialiste, instituţiile democratice din domeniul justiţiei şi-au găsit dezvoltarea după destrămarea lagărului socialist şi a U.R.S.S.. Necesitatea identificării unor cerinţe de calitate cu

referinţă la reprezentanţii societăţii civile este evidentă. Evidenţiem următoarele: profesionalismul, integritatea, caracterul apolitic al activităţilor profesionale anterioare. Complexitatea autoadministrării justiţiei la etapa contemporană impune o anumită pregătire profesională destul de detaliată şi implicarea unor reprezentanţi ai societăţii civile care nu posedă o pregătire profesională detaliată stabileşte o eficienţă iluzorie a activităţii acestora. Or, încadrarea în procesul de autoadministrare a justiţiei prezumă atât o monitorizare a judecătorilor implicaţi în autoadministrare, cât şi în monitorizarea întregii arhitecturi juridice de autoadministrare a justiţiei, elementele cărora pot, în limitele competenţei, stabili şi aplica o sancţiune disciplinară, organiza şi realiza o promovare în carieră ş.a. Evident, cea mai eficientă monitorizare poate fi realizată printr-o nemijlocită participare. Cu trecerea timpului, procedurile operaţionale, devenind tot mai sofisticate, impun o specializare mai profundă. Dacă la o anumită etapă se discuta despre implicarea reprezentanţilor societăţii civile pe principii de voluntariat, la această experienţă s-a renunţat. Mai mult, cerinţele de integritate, prin necesităţile declarării veniturilor şi a conflictelor de interese suplimentate de salarizarea din finanţele publice, justifică toate cerinţele faţă de o persoană cu funcţie de demnitate publică. Astfel se conturează statutul reprezentanţilor societăţii civile – deţinător al funcţiei de demnitate publică în domeniul justiţiei; cu toate că un atare statut, prin formularea dată, lipseşte, realitatea îl identifică. Mai mult, garanţiile de orice natură, caracteristice statutului de magistrat (judecător sau procuror) la fel sunt de acoperire şi pentru reprezentanţii societăţii civile; or, ar fi o lipsă de sens implicarea în activitatea decizională a unui organ colegial cu competenţe statuare limitate, strâns corelate cu independenţa şi imparţialitatea, ca principii ce se referă la întreg corpul de magistraţi.

Menţionăm o abordare conceptuală absolut nouă a statutului reprezentantului societăţii civile în domeniul justiţiei, ce apare în rezultatul unei evoluţii a perceperii fenomenului justiţiei în societatea contemporană democratică. Odată promovat într-o aşa funcţie, el (reprezentantul) devine subiect ce deţine o funcţie de demnitate publică, înzestrată cu anumite calităţi importante: profesionalism şi integritate, ce are drept obiectiv major monitorizarea autorităţii judecătoreşti şi a justiţiei în ansamblu. Se referă nu numai nemijlocit la membrii Consiliului Superior al Magistraturii, dar şi la membrii – reprezentanţi ai societăţii civile implicaţi în activitatea colegiilor funcţionale pe lângă Consiliu. Or, drepturile ce rezultă din obiectivele formulate implică şi anumite obligaţiuni de natură juridică ce completează statutul în cauză. În funcţie de legislaţia naţională, numărul funcţionarilor în cauză ar putea varia şi ar include şi reprezentanţii Consiliului Superior al Procurorilor, dacă sistemul legislativ prevede o organizare aparte pentru procurori. Menţionăm că sistemele juridice europene prevăd o implicare numerică diferită a reprezentanţilor societăţii civile în Consiliile Judiciare, însă tendinţele sunt orientate spre o creştere a numărului de membri în toate structurile (colegiile) respective, cu respectarea, însă, a pct.1.3. din Carta europeană cu privire

la statutul judecătorului [8], ce stabileşte un coraport minim clar între numărului de magistraţi şi cel al reprezentanţilor societăţii civile în componenţa Consiliului Judiciar – cel puţin jumătate, fiind aleşi de Adunarea Profesională.

Inspirându-ne din obiectivul generic plasat în competenţa reprezentanţilor societăţii civile – de monitorizare prin implicare în procesul de autoadministrare a justiţiei, orientată spre asigurarea independenţei magistraţilor, identificăm un sistem de obiective concrete: a) transparenţa funcţională; b) integritatea corpului magistraţilor. Astfel, intenţia noastră de valorificare a rolului reprezentanţilor societăţii civile în arhitectura autoadministrării justiţiei o putem exemplifica astfel: a) Prezenţa argumentată a reprezentanţilor societăţii civile în structurile administrative ale justiţiei contemporane constă în asigurarea transparenţei procedurilor operaţionale ale acestor componente structurale şi preîntâmpinarea instaurării unei „juristocraţii" închise şi selecte în administrarea justiţiei; b) Implicarea activă în realizarea procedurilor operaţionale cu referinţă la accederea în carieră, promovarea, sancţionarea ș.a., prin asigurarea respectării principiului meritocraţiei, care înglobează şi profesionalismul şi integritatea candidaţilor. Valoarea şi rolul reprezentanţilor societăţii civile, ce rezultă din aceste obiective interpretate, ne permit, la rândul lor, a identifica sarcinile plasate şi modul de organizare a acestor subiecţi cu funcţie de demnitate publică în domeniul justiţiei.

***Prima sarcină.*** Organizarea unei comunicări constructive a tuturor reprezentanţilor societăţii civile, implicaţi în diferite structuri orientate spre administrarea justiţiei; or, implicarea în diferite componente structurale identifică diferite probleme ce urmează a fi depăşite numai cu participarea societăţii civile, prin reprezentanţii din toate componentele arhitecturale ale administrării. O asociaţie a reprezentanţilor societăţii civile implicaţi în administrarea justiţiei va fi mai sonoră, opinia ei va avea autoritate, prin profesionalism şi transparenţă, atât pentru celelalte ramuri ale puterii de stat, cât şi pentru societate în ansamblu. Dacă conform Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii prezintă raportul de activitate pentru anul precedent în faţa Parlamentului[9], care ar fi logic iniţial să fie apreciat de Adunarea Generală a Judecătorilor (Adunarea Generală a Procurorilor) [10], atunci o eventuală Asociaţie a reprezentanţilor societăţii civile ar putea elabora un raport de alternativă, atât pentru Adunarea Generală, cât şi pentru Parlament. Transparenţa procedurilor operaţionale ar fi apreciată anume prin consistenţa şi complexitatea acestor rapoarte alternative. Anume abordarea critică a problemelor apărute în domeniul justiţiei va aduce beneficii atât activităţii Consiliului Superior al Magistraturii, a Consiliului Superior al Procurorilor, cât şi a altor componente structural-administrative din domeniu.

***A doua sarcină.*** Concomitent, menţionăm oportunitatea implicării reprezentanţilor societăţii civile în anumite proceduri operaţionale printr-o pondere mai consistentă. Anume reprezentanţii societăţii civile necesită ***a gestiona comunicarea autorităţilor şi instituţiilor implicate cu presa***. Astfel, ar

fi valorificată o comunicare calitativă cu societatea pe diferite probleme stringente legate de funcţionalitatea autorităţilor de autoadministrare a justiţiei. În mod firesc, comunicatele de presă urmează a fi trecute printr-un filtru de transparenţă şi integritate, fiind, astfel, fortificată încrederea societăţii în justiţie şi asigurată transparenţa funcţionalităţii, prin monitorizarea severă şi corectă din partea societăţii civile. Procedurile operaţionale menţionate urmează a fi reglementate prin normă legală, în scopul asigurării unei stabilităţi a raporturilor juridice invocate şi a asigurării unei comunicări trilaterale – politicul, societatea civilă şi justiţia.

***A treia sarcină.*** O altă sarcină, realizată printr-o procedură operaţională ce ar impune implicarea nemijlocită a societăţii civile în formatul Asociaţiei menţionate, este cea referitoare la ***apărarea reputaţiei profesionale a judecătorilor şi procurorilor***. Nu este suficient Consiliul Superior al Magistraturii să se limiteze la o constatare a adresării. Reglementările naţionale nici nu prevăd anumite proceduri operaţionale în domeniu. Urmează elaborarea unei analize minuţioase a situaţiei de fapt şi adoptarea unei hotărâri complexe prin interpretările de fapt şi de drept a cauzei. Or, hotărârea este adresată societăţii, prin comentarea, afirmarea sau infirmarea unor acuzaţii publice în adresa judecătorului sau procurorului din partea unei persoane publice sau a oricărui subiect din societate. Monitorizarea calitativă a acestor categorii de hotărâri sau emiterea comunicatelor din partea reprezentanţilor societăţii civile implicaţi în autoadministrarea justiţiei, care ar confirma sau infirma acuzaţiile menţionate, ar contribui la sporirea calităţii comunicării Consiliului Superior al Magistraturii cu societatea, la fortificarea încrederii în justiţie, dar şi a responsabilităţii acuzatorilor civici şi politici.

***Concluzii.*** Anume sistemul trilateral de comunicare propus şi ar asigura capacitatea de independenţă a justiţiei în ansamblu, a transparenţei funcţionale a administrării justiţiei, a creşterii rolului societăţii civile în asigurarea unei monitorizări sociale în domeniu şi sporirea încrederii în justiţie, în calitatea şi eficienţei ei şi a formării unui sistem real de garanţii pentru preîntâmpinarea unui control din partea politicului în activitatea justiţiei. Asociaţia reprezentanţilor societăţii civile din domeniul justiţiei, având un esenţial potenţial intelectual, ar contribui eficient la dezbaterile publice organizate de sectorul public (Ministerul Justiţiei) cu referinţă la proiectele de legi din domeniu, fără a deţine un monopol în domeniu. Mai mult, componenţa asociaţiei menţionate ar putea fi completată şi cu foşti membri ai Consiliului Superior al Magistraturii (Consiliul Superior al Procurorilor) – reprezentanţi ai societăţii civile, asigurându-se, astfel, o continuitate a memoriei sociale şi profesionale în domeniul vizat. Fiind, în esenţă, o componentă calitativ-profesională a reprezentanţilor societăţii civile, Asociaţia reprezentanţilor societăţii civile din domeniul justiţiei ar putea avea un dialog social, public, nu numai cu reprezentanţii ramurilor politice ale puterii de stat, dar şi cu asociaţiile profesionale ale judecătorilor şi procurorilor, în scopul asigurării calităţii şi eficienţei actului de justiţie şi fortificării încrederii în justiţie. Vorbim de o comunicare activă cu Uniunea avocaţilor, Uniunea executorilor judecătoreşti,

alte uniuni ale profesiilor libere din domeniul realizării justiţiei. Anume Asociaţia în cauză necesită a se poziţiona drept o platformă de comunicare dintre diferiţi subiecţi, implicaţi în procesul de realizare a justiţiei; or, important este a înţelege că principalele impedimente în domeniu pornesc de la lipsa de comunicare, lipsa unui schimb profesionist de opinii, finalitatea cărora ar putea fi proiecte bune de legi, reglementări eficiente şi proceduri operaţionale calitative – toate acestea încadrându-se în conceptul unei bune guvernări. Or, societatea civilă, în manifestările actuale nu mai corespunde acelor cerinţe de integritate, profesionalism şi transparenţă, înaintate justiţiei contemporane, dar poate fi capabilă de a se autoorganiza în intenţiile de democratizare. În caz contrar, în formatul actual, societatea civilă se poate prezenta numai în calitate de element ce stagnează reformele în domeniul justiţiei, stagnarea respectivă fiind un factor nociv capabil a afecta toate bunele intenţii de modernizare a mecanismului de stat şi a societăţii în ansamblu. Nu este sufucuent de a avea intenţii de reformă în domeniul justiţiei, înaintând anumite cerinţe de calitate domeniului de reformare. Este foarte important ca şi cine iniţiază reformele, şi cine le realizează a se impune printr-o autoritate reală în faţa societăţii în ansamblu, autoritate caracterizată prin aceleaşi condiţii de calitate intenţionate ăn reformele preconizate. Or, societatea civilă, fiind un fenomen de natură socială, la fel necesită modernizări şi reconceptualizări de formă şi conţinut şi va fi foarte bine dacă ea înseşi este capabilă de a se autotransforma, demonstrând astfel capacitatea implicării sale în procesul ulterior de autoadministrare a justiţiei reformate.

**Referinţe bibliografice:**


1. Constituţia Republicii Moldova. nr.1, din: 29.07.94. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78, art. 140, din: 29.03.2016.
2. Legea pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova, nr. LP120/2021 din 23.09.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 238, art. 274, din 01.10.2021.
3. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947-XIII din 19.07.96. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 64/641 din 03.10.1996. Republicată: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 186-188/752, din 22.08.2003.
4. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 178, din 25-07-2014. În: : *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 238-246, art. 557, din 15-08-2014.
5. Legea privind selecţia, evaluarea performanţelor şi cariera judecătorilor, nr. 154 din 05.07.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.09.2012, nr.190-192.
6. Legea cu privire la Procuratură, nr. 294-XVI din 25.12.2008. În: : *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 55-56/155 din 17.03.2009.

7. Procuratura Generală a Republicii Moldova [citat 15.12.2021]. Disponibil: http://procuratura.md
8. Carta Europeana cu privire la Statutul judecătorului. Consiliul Europei, Strasbourg, 1998 [citat 20.10.2021]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106139
9. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947-XIII din 19.07.96. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 64/641 din 03.10.1996. Republicată: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* , nr. 186-188/752, din 22.08.2003
10. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947-XIII din 19.07.96. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 64/641 din 03.10.1996. Republicată: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 186-188/752, din 22.08.2003.